

HISTORIC
ENVIRONMENT
SCOTLAND

ÀRAINNEACHD
EACHDRAIDHEIL
ALBA

RAOINTEAN MARA TÈARAINTE EACHDRAIDHEIL NA H-ALBA 2016

Raointean mara tèarainte eachdraidheil na h-Alba

Tha an leabhran seo a' mìneachadh dè th' ann an raointean mara tèarainte eachdraidheil agus dè na dleastanasan a th' oirnn a thaobh a bhith toirt comhairle do Riaghaltas na h-Alba nuair a tha iad a' comharrachadh nan raointean sin.

Tha daoine air a bhith toirt buaidh air cruth àrainneachd eachdraidheil na h-Alba airson còrr is 10,000 bliadhna. Tha na ginealaichean a dh'fhalbh air an làrach fhèin fhàgail air bailtean is bailtean-mòra, agus a-muigh air an dùthaich mun cuairt oirnn. Tha a' mhuir air a bhith fìor chudromach ann an eachdraidh na h-Alba, agus i a' toirt biadh is cumhachd dhuinn, rinn i dìon oirnn bho ionnsaighean, agus bha i mar shàr-mheadhan air malairt is conaltradh eadar coimhearsnachdan ionadail agus thar nan cuantan mòra.

Chaidh na ciad chumhachan laghail san Rìoghachd Aonaichte gus ar n-àrainneachd thogte a dhion a thoirt a-steach ann an 1882. Chaidh na ciad raointean mara tèarainte eachdraidheil a stèidheachadh ann an 2013.

Tha raointean mara tèarainte eachdraidheil a' comharrachadh stòrais mhara eachdraidheil a tha rim faicinn sna h-uisgeachan a tha fo ùghdarras na h-Alba. Faodaidh iad seo a bhith gabhail a-steach longan-briste no plèanaichean-briste, no fuidheall nas sgapte, leithid cruinneachaidhean de nithean eachdraidheil air grunn na mara air làrach ro-eachdraidheil a tha a-nis fon mhuir.

Nam measg gheibhear bàtaichean-cogaidh bhon 17mh linn a chaidh fodha, soitheach-malairt Dùitseach bhon 17mh linn agus an HMS Campania. Aig aon àm bha an Campania na long-turais a bha seòladh tarsainn a' Chuain Siar agus a ghlèidh an duais am 'Blue Riband', ach chaidh leasachaidhean a dhèanamh orra le Ùghdarras a' Chabhlaich ann an 1915 airson a cleachdadh sa Chogadh. B' ann air 5 Cèitean 1915 bho dheic an HMS Campania a dh'fhalbh plèanaichean airson a' chiad uair bho shoitheach-giùlain phlèanaichean le deic stèidhichte.

Tha seagh eachdraidheil ar n-àrainneachd cudromach do mhath ar beatha agus tha e gar cuideachadh le bhith tuigsinn cò sinn. Tha raointean mara tèarainte eachdraidheil air aon de na h-adhbharan a tha Alba cho math mar àite airson a bhith fuireach is ag obair ann, agus airson tadhal air. Tha iad cuideachd a' cur ri ceann-uidhe an Riaghaltais far am bi, 'àrainneachd na mara is nan cladaichean ann a tha glan, fallainn, sàbhailte, torrach, le bith-iomadachd, agus a bhios fo stiùbhartachd gus frithealadh air feuman dhaoine is nàdair san ùine fhada'.

Tha àite cudromach aig daoine a bhios a' dèanamh feum den mhuir san latha an-diugh ann a bhith dèanamh dìon air ar dualchas. Faodaidh iad cuideachadh le bhith dèanamh cinnteach gum bi cothrom aig na ginealaichean ri teachd air beartais nan raointean mara tèarainte eachdraidheil againn.

Dè th' ann an raointean mara tèarainte eachdraidheil?

'S e a th' ann an raointean mara tèarainte eachdraidheil (RMTan eachdraidheil) an dòigh sa bheilear a' dèanamh dìon fon lagh air 'stòrais mhara eachdraidheil' a tha cudromach gu nàiseanta a tha rim faicinn sna h-uisgeachan a tha fo ùghdarras na h-Alba (suas gu 12 mìle bho thìr).

Chithear an cumhachd gus RMTan Eachdraidheil a stèidheachadh ann am Pàirt 5 de dh'Achd na Mara (Alba) 2010, faicibh www.legislation.gov.uk/asp/2010/5/contents. Ann an Alba tha iad air a dhol an àite earrainn 1 de Achd Dìon nan Longan-briste 1973.

Tha an abairt 'stòrais mhara eachdraidheil' air a mhìneachadh fon lagh, agus faodaidh e bhith gabhail a-steach tòrr dhiofar structaran a chaidh a dhèanamh le daoine, leithid longan-briste agus plèanaichean-briste. Faodaidh e cuideachd a bhith gabhail a-steach fuidheall nas sgapte, leithid cruinneachaidhean de nithean eachdraidheil air grunn na mara air làrach ro-eachdraidheil a tha a-nis fon mhuir.

'S e as adhbhar do RMTan eachdraidheil stòrais mhara eachdraidheil a tha cudromach gu nàiseanta a dhìon. Dh'fhaodadh gum bi cead-dealbhachaidh no cead-mara a dhìth airson cuid a sheòrsaichean obrach is cur-seachadan no obair eile ann an RMTan eachdraidheil. Cuideachd, 's e eucoir a th' ann ma bheir sibh air falbh, no ma dh'atharraicheas sibh no ma nì sibh cron air, stòrais mhara eachdraidheil, no ma nì sibh dad a dh'fhaodadh milleadh no atharrachadh a dhèanamh air stòras mara eachdraidheil no a dh'fhaodadh buaidh mhòr a thoirt air raon tèarainte.

Thòisich RMTan eachdraidheil ann an 2013. Gus RMT eachdraidheil a stèidheachadh, feumaidh an stòras mara eachdraidheil a bhith cudromach gu nàiseanta agus feumaidh e slatan-tomhais a choileanadh (faicibh duilleag (8)). Bidh sinn a' toirt comhairle do dh'Alba na Mara agus Ministearan na h-Alba nuair a thathar a' beachdachadh air làraichean a chomharrachadh.

A thuilleadh air raointean mara tèarainte eachdraidheil, tha raointean mara tèarainte glèidhteachas nàdair agus raointean mara tèarainte dearbhadh is rannsachadh ann. Tha Alba na Mara a' stiùireadh mar a thèid na raointean sin a chomharrachadh.

A' measadh làraichean mara

Nì sinn measadh air gach làrach a thaobh cho airidh 's a tha e air inbhe-chomharrachaidhe mus toir sinn comhairle do dh'Alba na Mara. Feumaidh RMTan eachdraidheil a bhith cudromach gu nàiseanta mus tèid an inbhe sin a bhuileachadh orra.

Ma tha stòras mara eachdraidheil gu bhith air a mheas cudromach gu nàiseanta, an toiseach feumaidh e a bhith cudromach aig ìre chultarach le luach ann a thaobh nan ealain, arc-eòlas, ailtireachd, eachdraidh, dualchas, bòidhchead, saidheans no cùisean sòisealta. Faodaidh an luach sin a bhith follaiseach na choltas, sna stuthan às a bheil e air a dhèanamh agus san t-suidheachadh aige. Gabhaidh sinn ealla cuideachd ri fianais air mar a chleachdadh an stòras, agus ri fianais air ceanglaichean eachdraidheil, clàraidhean is nithean a bhuineas ris. Dh'fhaodadh gun atharraich an tuigse a th' againn air luach cultarach

thar ùine, gu h-àraidh ma thig fiosrachadh ùr am follais, no ma dh'atharraicheas na beachdan is na dòighean-smaoineachaidh a th' ann mun dualchas againn.

San Aithris Poileasaidh aig Àrainneachd Eachdraidheil Alba, thathar a' mineachadh dè tha 'luach cultarach' a' ciallachadh www.historicenvironment.scot/advice-and-support/planning-and-guidance/legislation-and-guidance/historic-environment-scotland-policy-statement.

Gu h-aithghearr, 's iad na prìomh shlatan-tomhais:

Feartan bunaiteach

'S e a th' ann am feartan bunaiteach, feartan a bhuineas ris an stòras mhara eachdraidheil fhèin, mar an staid sa bheil an stòras. Tha seo a' gabhail a-staigh cho buailteach 's a tha e gum mair am fuidheall arc-eòlais agus cha bhithear dìreach a' toirt an aire do na tha ri fhaicinn. Am measg nan eisimpleirean de dh'fheartan bunaiteach, tha an luach a th' anns an stòras a thaobh arc-eòlais, saidheans, teicneòlas no cuspairean eile no na cothroman rannsachaidh leis an stòras. Bidh sinn cuideachd a' coimhead air adhbhar an stòrais no am feum a dhèanadh dheth agus ciamar a chaidh an stòras a leasachadh thairis air ùine.

Feartan co-theacsail

Tha feartan co-theacsail a' gabhail a-steach mar a tha an stòras mara eachdraidheil suidhichte ann an cruth na tìre no sa mhuir, mar a bhuineas e ri stòrais mhara eachdraidheil eile, agus an t-àite a bh' aige sa chomann-shòisealta sna linntean a dh'fhalbh. Dh'fhaodadh seo a bhith gabhail a-steach cho tearc 's a tha an stòras no dè tha e a' samhlachadh dhuinn, agus sin air a mheasadh a rèir ar n-eòlais air arc-eòlas ann an Alba, agus air marannan na h-Alba agus air an àite a th' aca san t-saoghal mhòr.

Feartan co-cheangailte

Le feartan co-cheangailte tha iad sin stèidhichte air measadh nas pearsanta air an stòras mhara eachdraidheil, agus nam measg tha nithean eachdraidheil, cultarach is sòisealta a thug buaidh air coltas is stuth-cruthachaidh an stòrais. Faodaidh seo cuideachd a bhith gabhail a-steach bòidhchead no luach an stòrais don t-sluagh ann an Alba (agus thall thairis) no do dhaoine a tha cleachdadh an stòrais no a tha air a chleachdadh, agus ceanglaichean a th' aig an stòras ri caractaran no tachartasan eachdraidheil, dualchasach no ealain.

Sin na feartan air am bi sinn a' beachdachadh nuair a nì sin co-dhùnadh a thaobh luach nàiseanta an làraich.

Bidh sinn cuideachd a' beachdachadh air a' bhuidheachadh a dh'fhaodadh a bhith aig an inbhe-chomharraichte. Fiù 's nuair a tha stòras mara eachdraidheil a' coileanadh nan slatan-tomhais, 's dòcha nach bi e daonnan freagarrach inbhe-chomharraichte a bhuileachadh air. Mar eisimpleir, dh'fhaodadh structaran ola aig muir a bhith cudromach gu h-eachdraidheil, ach mura deach an toirt à seirbheis agus an dèanamh sàbhailte aig deireadh na h-ùine-obrach aca gus cumail ri aontaidhean eadar-nàiseanta, cha bhiodh e freagarrach inbhe-chomharraichte a bhuileachadh orra.

Molaidhean comharrachaidh, ath-sgrùdaidhean is a' cur às do dh'inbhe

Faodaidh neach sam bith làrach a mholadh airson a chomharrachadh mar RMT eachdraidheil no iarraidh oirnn cur às do dh'inbhe-chomharraichte a th' ann mu thràth no a h-atharrachadh.

Faodaidh sibh gin sam bith de na rudan sin a dhèanamh le bhith lionadh an fhoirm-iarrtais againn a-steach. Gheibhear am foirm air ar làrach-lìn www.historicenvironment.scot/advice-and-support/listing-scheduling-and-designations/marine-heritage/propose-a-site-as-a-marine-protected-area no faodaidh sinn fear a chur thugaibh sa phost. Ge-tà, chan eil RMTan eachdraidheil air a bhith ann ach bho 2013, agus cha bheachdaich sinn air iarrtasan gus cur às do dh'inbhe airson làrach no a h-atharrachadh ach nuair a tha adhbhar math ann gus sin a dhèanamh.

Am measg nan adhbharan a dh'fhaodadh a bhith ann tha:

- chailleadh an làrach bho chaidh a chomharrachadh, agus
- tha fianais làidir ann, air nach deach beachdachadh roimhe, a thaobh a bhith comharrachadh an làraich no a thaobh cho airidh 's a tha e air inbhe-chomharraichte.

Nì sinn rannsachadh air an iarrtas agaibh nuair a gheibh sinn am foirm. Mar phàirt de sin dh'fhaodadh gun tadhail sinn air an làrach. Bidh sinn ag obair còmhla ri ar luchd-compàirt sa phròiseact, Raointean Mara Tèarainte na h-Alba, agus sinn a' co-roinn fiosrachadh bho sgrùdaidhean mara agus thèid againn air daoine a bharantachadh gus tadhal air làrach tron chùmhnannt a th' againn airson sheirbheisean arc-eòlais fon mhuir. Uaireannan mar phàirt de rannsachadh mar sin thèid sgrùdadh geo-fiosaigeach is measadh lèirsinne a dhèanamh le arc-eòlaichean dàibhidh sgileil agus dh'fhaodadh gun toir e deagh ghreis airson iad sin a dhèanamh. Mar as trice thèid aithisgean bho sgrùdaidhean mar sin fhoillseachadh nuair a sinn air crìoch a chur air rannsachadh na cùise.

'S e a tha fa-near don rannsachadh, measadh a dhèanamh air an làrach a rèir nan slatan-tomhais stèidhichte (faicibh duilleag (8) mus toir sinn comhairle do dh'Alba na Mara.

Mus dèan Riaghaltas na h-Alba co-dhùnadh a thaobh a bhith comharrachadh RMT eachdraidheil ùr, mar as trice bidh Alba na Mara a' sùileachadh gun sir sinn beachdan bho thaghadh farsaing de dhaoine a bhiodh e buailteach ùidh a bhith aca anns na thathar a' moladh no air an toireadh am moladh buaidh. Leanaidh sinn an aon phròiseas ma tha moladh ann gus cur às do dh'inbhe-chomharraichte no ma tha moladh ann gus crìochan an làraich atharrachadh.

Faodaidh sinn na riaghailtean seo a chur gun dàrna taobh ma tha stòras mara eachdraidheil fo chunnart mòr – mar eisimpleir, ma bhios long-briste eachdraidheil a chaidh a lorg o chionn ghoirid ann an cunnart bho oidhirpean long-shàbhalaidh airson airgid. Nuair a tha suidheachadh mar sin ann, faodaidh Ministearan na h-Alba làrach a chomharrachadh sa bhad gun cho-chomhairleachadh a chumail, ach cha sheas an inbhe-chomharraichte sin ach airson dà bhliadhna aig a' char as fhaide. Bheir seo ùine dhuinn gus tuilleadh rannsachaidh a dhèanamh agus gus làn cho-chomhairleachadh a chumail.

Aon uair 's gun tèid atharrachadh a dhèanamh le seasamh reachdail, innsidh sinn do dhaoine aig a bheil ùidh sa chùis agus foillsichidh sinn aithisg le fiosrachadh mun cho-

dhùnadh againn. Mar phàirt de sin dh'fhaodadh gum bi an làrach air a mheasadh a rèir nan slatan-tomhais.

Fhad 's a tha an t-eòlas a th' againn air marannan na h-Alba a' dol am meud, tha sinn a' cur fàilte air fiosrachadh mu nithean ùra a thèid a lorg.

Ma lorgas sibh làrach a tha sibh a' smaoinichadh a dh'fhaodadh a bhith cudromach gu h-eachdraidheil, faodaidh sibh ar cuideachadh le bhith clàradh far a bheil e agus nas urrainn dhuibh de dh'fhiosrachadh mu dheidhinn, agus 's e as fheàrr mas urrainn dhuibh sin a dhèanamh gun a bhith dèanamh cron air an làrach. Bu chòir dhuibh fios a chur mu làrach a lorgas sibh gu Rianadair Longan-briste na RA agus thugainne gus an urrainn dhuinn am fiosrachadh agaibh a chlàradh air Canmore, an catalog air-loidhne againn de làraichean dualchais, canmore.org.uk

Clàran nan raointean mara tèarainte eachdraidheil

Tha clàr ann airson gach RMT eachdraidheil gus daoine a chuideachadh le bhith tuigsinn carson a tha an làrach cudromach gu nàiseanta

Faodaidh tu na clàran a rannsachadh air an làrach-lìn againn.

Anns gach clàr tha:

- tuairisgeul den làrach
- aithris air luach nàiseanta an làraich
- mapa a' sealltainn crìochan an raoin chomharraichte (nuair a tha làrach fa leth fo dhìon leithid àite le long-bhrìste, mar as trice 's e raon cruinn beag comharraichte timcheall meadhan an làraich a bhios ann)
- cinn-uidhe ghlèidhteachais airson an raoin – tha iad seo a' sealltainn cò air a thathar ag amas le bhith comharrachadh an raoin, agus sin a rèir dè thathar a' smaoinichadh a ghabhas dèanamh anns gach suidheachadh fa leth
- fiosrachadh co-cheangailte ri staid an làraich agus cho buailteach 's a tha e gun mair e mar a tha e – stèidhichte air fiosrachadh sgrùdaidh a bhios sinn a' cruinneachadh
- iomraidhean airson is ceanglaichean ri aithisgean – mar eisimpleir ri ar stòran fiosrachaidh air-loidhne
- dealbhan-camara is ìomhaighean eile, agus
- comhairle a thaobh rudan a nì daoine a dh'fhaodadh stad a dhèanamh air coileanadh nan ceann-uidhe glèidhteachais agus ris am bu chòir daoine a nì feum den mhuir is ùghdarrasan poblach ealla a ghabhail. Cuideachd, bheir sinn iomradh air riaghailtean co-cheangailte ri bhith cumail rian air an raon, mar òrduighean glèidhteachas na mara a dh'fhaodadh bacadh a chur air cuid a ghnìomhan no na gnìomhan sin a thoirmeasg.

Faodaidh sibh cuideachd fiosrachadh cruinn-eòlach mu RMTan eachdraidheil a luchdachadh a-nuas bhon làrach-lìn againn portal.historicenvironment.scot/spatialdownloads airson a chleachdadh ann an siostaman fiosrachadh cruinn-eòlach no

faodaidh sibh ionnsachadh mu RMTan eachdraidheil tron Phlana Mara Nàiseanta eadar-ghnìomhach www.gov.scot/Topics/marine/seamanagement/nmpihome.

Cuideachd, chithear crìochan nan RMT eachdraidheil air mapaichean mara.

A' tadhal air is ag obair ann an raointean mara tèarainte eachdraidheil

Mura h-eil cuingealachaidhean fa leth ann, tha sibh làn di-beathte tadhal air RMTan eachdraidheil. Tha sinn a' brosnachadh dhaoine gu bhith clàradh agus a' cur sùim ann an dualchas na mara againn agus gu bhith ga ghleidheadh.

Faodaidh sibh dealbhan-camara a thogail is nithean a thomhas agus ainmhidhean is plantrais na mara a chlàradh, ach chan fhaod sibh nithean a thoirt air falbh bhon làrach.

'S e eucoir a th' ann ma bheir sibh air falbh, no ma dh'atharraicheas sibh no ma nì sibh cron air, stòrais mhara eachdraidheil a dh'aona-ghnothach no seach gun robh sibh gu tur neo-chùramach, no ma nì sibh dad a dh'fhaodadh milleadh no atharrachadh a dhèanamh air stòras mara eachdraidheil no a dh'fhaodadh bacadh mòr a chur air cinn-uidhe glèidhteachais an raoin tèarainte.

Mura h-eil sibh cinnteach, leughaidh ar clàran airson RMTan eachdraidheil far a bheil fiosrachadh air dè na rudan a dh'fhaodar a dhèanamh aig gach làrach.

Cead-dealbhachaidh is ceadan-mara

Chan fheum sibh cead sònraichte gus obair a dhèanamh ann an RMT eachdraidheil. Ach, dh'fhaodadh gum bi cead-dealbhachaidh no cead-mara a dhìth oirbh (no an dà chuid). Faodaidh sibh cur a-steach airson cead-dealbhachaidh bhon ùghdarras ionadail agaibh agus gheibhear ceadan-mara bho Sgioba Cheadan-obrach Alba na Mara, faicibh www.gov.scot/Topics/marine/Licensing/marine.

Bidh cead-dealbhachaidh a dhìth airson leasachaidhean leithid an t-seòrsa leasachaidhean a gheibhear le tuathanasan-uisge. Am measg nan gnìomhan far am bi cead-mara a dhìth 's dòcha tha:

- a' fàgail stuthan no nithean sa mhuir no air grunn na mara
- a' toirt air falbh stuthan no nithean bho ghrunn na mara
- obair-togail, obair-atharrachaidh no obair-leasachaidh, agus a' tràladh.

Dh'fhaodadh gun iarr ùghdarrasan ionadail is Alba na Mara oirnn beachdan a thoirt seachad air cuid a mholaidhean a dh'fhaodadh buaidh a thoirt air RMTan eachdraidheil. Tha sinn toilichte bruidhinn ri luchd-iarrtais mu na molaidhean aca aig ìre thràth agus tha sinn a' brosnachadh dhaoine gus fios a chur thugainn.

Òrduighean glèidhteachas na mara

Ann an cuid a shuidheachaidhean, dh'fhaodadh gun co-dhùin Riaghaltas na h-Alba gum feumar casg no bacadh a chur air cuid a ghnìomhan no rian a chumail orra agus mar as trice cleachdaidh iad òrdugh glèidhteachas na mara airson sin, cumhachd laghail a bharrachd a chuireas taic ri cinn-uidhe glèidhteachais airson RMTan eachdraidheil. Bheir sinn comhairle do dh'Alba na Mara air an fheum a th' ann airson òrduighean glèidhteachas na mara agus cumaidh sinn sùil chunbhalach orra.

Iasgach coimeirsealta

Taobh a-staigh RMTan eachdraidheil, bu chòir do dh'iasgairean feuchainn gun cron a dhèanamh air stòrais eachdraidheil air grunn na mara agus bidh sinn ag obair gus dèanamh cinnteach gu bheil fios aig iasgairean air far a bheil iad. Nam feumadh Riaghaltas na h-Alba bacadh no casg a chur air cuid a sheòrsaichean iasgaich choimeirsealta ann an RMT eachdraidheil, dhèanadh iad sin tro riaghailtean iasgaich a th' ann a-cheana no tro òrduighean glèidhteachas na mara.

Ùghdarrasan poblach

Tha dùil ann gun coilean ùghdarrasan poblach (mar ùghdarrasan-cala le uallach gus slighean-seòlaidh a chumail suas, agus buidhnean riaghaltais, com-pàirteachasan planadh mara agus ùghdarrasan-planaidh le uallaichean planaidh, leithid a bhith ag ullachadh phlanaichean mara sgìreil agus planaichean leasachaidh ionadail) na dleastanasan aca ann an dòigh a chuireas diù sna cinn-uidhe glèidhteachais airson RMTan eachdraidheil.

Bidh sinn a' toirt comhairle fhiosrach do na h-ùghdarrasan poblach sin leis an amas gun tèid obair is gnìomhachd aig muir a phlanadh ann an dòigh a bheir a' bhuaidh as lugha as urrainnear air RMTan eachdraidheil.

Comhairle air planaichean-rianachd

Tha planaichean-rianachd neo-reachdail feumail nuair a thig e gu bhith co-òrdanachadh dhòighean-obrach com-pàirteach gus RMTan eachdraidheil a rannsachadh, a dhìon is a chumail fo rian. Tha sinn toilichte comhairle a thoirt seachad air a bhith dealbh phlanaichean-rianachd.

Pròiseactan arc-eòlais

Ma tha sibh airson cuideachadh le bhith a' clàradh is a' sgrùdadh RMTan eachdraidheil, faodaidh sibh na sgilean a tha dhìth ionnsachadh agus pàirt a ghabhail ann am pròiseactan, mar an fheadhainn a tha Comann Arc-eòlas na Mara a' ruith www.nauticalarchaeologysociety.org. Faodaidh cothroman glè mhath a bhith ann le pròiseactan coimhearsnachd gus feum a dhèanamh de RMTan eachdraidheil airson foghlaim is cur-seachadan.

Ma tha sibh ag iarraidh 'dian-sgrùdaidhean' arc-eòlais a dhèanamh (mar eisimpleir, a' cladhach is a' toirt nithean air falbh), feumaidh sibh fios a chur thugainn oir bidh cead-mara a dhìth oirbh bho Alba na Mara. Nuair a bheir sinn comhairle do dh'Alba na Mara is luchd-iarrtais, bidh sinn a' moladh gun cùm pròiseactan ris na sàr mhodhan-obrach a chithear san eàrr-ràdh aig Còmhhdail UNESCO 2001 airson Dìon air Dualchas Cultarach fon Uisge www.unesco.org/new/en/culture/themes/underwater-cultural-heritage/2001-convention.

A' cur fios mu nithean a lorgas sibh

Feumaidh sibh, fo Achd a' Chabhlaich Mharsanta 1995, fios a chur gu Rianadair nan Longan-briste (www.gov.uk/government/groups/receiver-of-wreck) ma lorgas sibh stuthan bho long no plèana-briste air grunn na mara, chan eil e gu diofar dè cho beag 's a tha e no ma tha coltas ann nach eil e uabhasach cudromach.

Inbhean dualchais eile

Tha e an urra rinne stòrais dhualchais eile a chomharrachadh, a' gabhail a-steach togalaichean clàraichte, carraighean clàraichte, gàrraidhean is fearann dealbhaichte, agus raointean nam blàran eachdraidheil.

Tha tuilleadh fiosrachaidh mun deidhinn air an làrach-lìn againn www.historicenvironment.scot/advice-and-support.

Cha bhi sinn a' comharrachadh raointean glèidhteachais, Làraichean Dualchais na Cruinne no uighean cogaidh.

Tha còrr is 600 raon glèidhteachais ann an Alba air an comharrachadh le ùghdarrasan ionadail. Feumaidh ùghdarrasan ionadail co-dhùnadh a dhèanamh feuch dè na pàirtean den sgìre aca a tha cudromach a thaobh ailteireachd no eachdraidh, agus faodaidh iad an comharrachadh an uair sin mar raointean glèidhteachais. Mar as trice, thèid beachdan a' phobaill a shireadh mu mholadh sam bith gus raon glèidhteachais a stèidheachadh no gus crìochan fear atharrachadh.

Thèid Làraichean Dualchais na Cruinne a chlàradh le UNESCO (Buidheann nan Dùthchannan Aonaichte airson Foghlaim, Saidheans is Cultair) mar àiteachan sa bheil luach air leth don chruinne air fad a thaobh cultair no dualchas nàdair.

www.whc.unesco.org.

Tha sia Làraichean Dualchais na Cruinne ann an Alba an-dràsta. Gheibhear fiosrachadh orra sin air an làrach-lìn againn www.historicenvironment.scot/advice-and-support/listing-scheduling-and-designations/world-heritage-sites.

'S ann an urra ri Ministearachd an Dìon a tha e Achd Dìon Soithichean is Carbadan Briste nam Feachdan Armaichte 1986 a chur an sàs sa bheil cumhachan a thaobh uighean cogaidh. Airson ceistean mu longan-briste agus Achd Dìon Soithichean is Carbadan Briste nam Feachdan Armaichte 1986, cuiribh post-d gu Buidheann-stiùiridh a' Chabhlaich, an Treas Roinn aig: navyse-3rdsectorheritage@mod.uk

A' lorg fiosrachadh air raointean mara tèarainte eachdraidheil, agus inbhean-comharraichte eile agus ar co-dhùnaidhean

Ma thadhlas sibh air an làrach-lìn againn portal.historicenvironment.scot, faodaidh sibh prìomh-fhaclan no am mapa a chleachdadh gus lorg fhaighinn air raointean mara tèarainte eachdraidheil, togalaichean clàraichte, carraighean clàraichte, raointean nam blàran eachdraidheil agus làraichean eile le inbhe-chomharraichte. Cuideachd, gheibh sibh fiosrachadh ann mu na co-dhùnaidhean a nì sinn a thaobh inbhean-comharraichte. Mura h-eil sibh cinnteach fhathast an e raon mara tèarainte eachdraidheil a th' anns an àite sa bheil ùidh agaibh, faodaidh sibh post-d no fòn a chur thugainn. Gheibh sibh fiosrachadh conaltraidh air ar son aig deireadh an leabhraìn seo.

Cuideachd, gheibhear cothrom nithean a rannsachadh air mapa air an làrach-lìn aig 'Scotland's Environment' www.environment.scotland.gov.uk agus gheibhear tuilleadh fiosrachaidh mun àrainneachd an sin, mu rudan mar crìochan nan sgìrean glèidhteachais.

Gheibhear fiosrachadh mu RMTan a tha air an dìon air adhbharan bith-iomadachd ann an uisgeachan costa na h-Alba air an làrach-lìn aig Dualchas Nàdair na h-Alba www.snh.gov.uk.

Gheibhear fiosrachadh air RMTan a tha air an comharrachadh air adhbharan bith-iomadachd ann an uisgeachan far costa na h-Alba air an làrach-lìn aig a' Cho-Chomataidh airson Glèidhteachas Nàdair www.incc.gov.uk.

Tuilleadh Fiosrachaidh

Tha tuilleadh fiosrachaidh ri fhaicinn mu raointean mara tèarainte eachdraidheil air ar làrach-lìn www.historicenvironment.scot/advice-and-support.

Comhairle air molaidhean leasachaidh

Ma tha cead-dealbhachaidh a dhìth oirbh airson na tha sibh a' moladh, cuiribh fios chun an ùghdarrais-phlanaidh agaibh. Airson ceadan-mara, cuiribh fios gu Sgioba Cheadan-obrach Alba na Mara www.gov.scot/Topics/marine/Licensing/marine.

Bheir sinne cuideachd comhairle seachad mu bhith cumail rian air raon mara tèarainte eachdraidheil. Gheibhear fiosrachadh mun sin air an làrach-lìn againn www.historicenvironment.scot/advice-and-support/planning-and-guidance/legislation-and-guidance/managing-change-in-the-historic-environment-guidance-notes. Cuideachd faodaidh sibh fònadh thugainn air 0131 668 8716.

Tabhartasan

Faicibh an làrach-lìn againn airson tuilleadh fiosrachaidh mu ar prògraman thabhartasan www.historicenvironment.scot/grants-and-funding.

Poileasaidhean is laghan buntainneach

- Achd na Mara (Alba) 2010 www.legislation.gov.uk/asp/2010/5/contents.
- Aithris Poileasaidh Àrainneachd Eachdraidheil Alba www.historicenvironment.scot/advice-and-support/planning-and-guidance/legislation-and-guidance/historic-environment-scotland-policy-statement.
- Scotland's National Marine Plan www.gov.scot/Topics/marine/seamanagement/national.
- Stiùireadh airson RMTan Eachdraidheil – airson stiùireadh nas mionaidiche air mar a thèid RMTan eachdraidheil a chomharrachadh is a chumail ro rian, faicibh an làrach-lìn againn www.historicenvironment.scot/

Molaidhean is gearanan

Tha sinn a' cur fàilte air beachdan mu raointean mara tèarainte eachdraidheil. Feuch gun leig sibh fhaicinn dhuinn dè ur beachd orra le bhith cur post-d gu designations@hes.scot.

Tha sinn air a chur romhainn seirbheis sàr mhath a thoirt seachad. Cuiridh sinn diù ann an gearan sam bith a gheibh sinn agus nì sinn feum den fhiosrachadh a thig nan cois gus piseach a thoirt air ar seirbheisean.

Ma thèid rudeigin ceàrr no mura h-eil sibh toilichte le ar seirbheisean, feuch gun inns sibh dhuinn.

Oifigear Ghearanan

Oifis an Àrd-oifigeir
Àrainneachd Eachdraidheil Alba
Taigh Longmore
Ceàrn Salisbury
Dùn Èideann
EH9 1SH

Fòn: 0131 668 8713

Email: complaints@hes.scot

Gheibh sibh tuilleadh fiosrachaidh mu na modhan againn gus gearan a dhèanamh air an làrach-lìn againn.

Tha Àrainneachd Eachdraidheil Alba na Buidhinn Phoblaich Neo-roinneil (NDPB) agus na Buidhinn-charthannais chlàraichte (SC045925). 'S e aon de na dleastanasan againn a bhith toirt comhairle do Riaghaltas na h-Alba air raointean mara tèarainte eachdraidheil.

Tha an leabhran seo a' mìneachadh dè th' ann an raon mara tèarainte eachdraidheil agus mar a tha sinn a' cuideachadh gus an comharrachadh.

Tha e cuideachd ri fhaotainn ann am Beurla leis an tìotal Scotland's Historic Marine Protected Areas.

Àrainneachd Eachdraidheil Alba
Sgioba nan Inbhean-comharraichte
Taigh Longmore
Ceàrn Salisbury
Dùn Èideann
EH9 1SH

Fòn: 0131 668 8716

Post-d: designations@hes.scot

Làrach-lìn: www.historicenvironment.scot